

Kodėl geri debatai dar nesukuria kolektyvinio intelekto?

Nuo pozicijų gynimo prie bendros sprendybinės erdvės. Posthierarchinė analizė.

Remiantis S. Stomos ir K. Zorytės pašnekesio „Ar augant debatų kultūrai bus išsaugotas dialogas?“ analize (culture.lt).

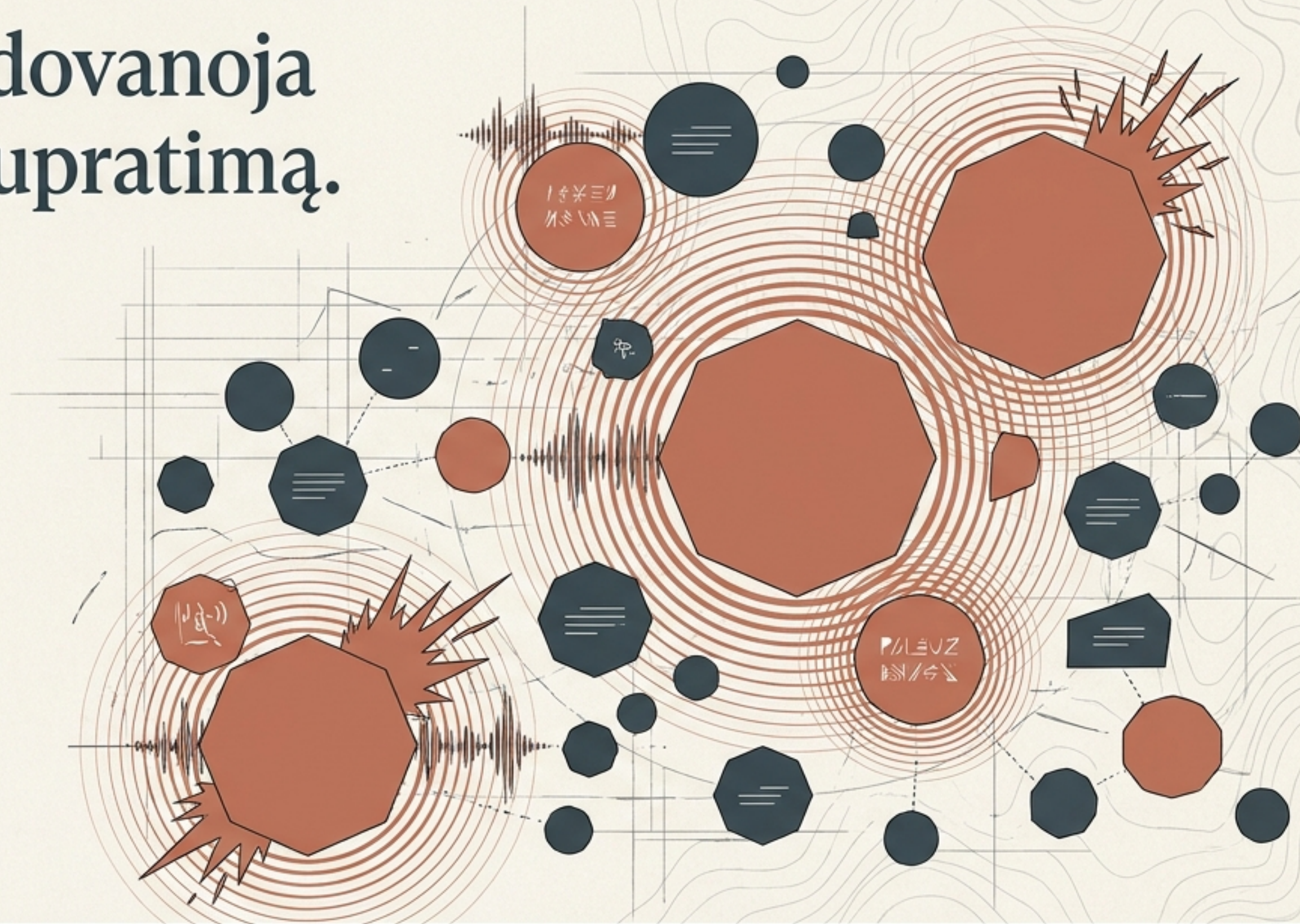
Viešoji erdvė apdovanoja konfliktą, o ne supratimą.

Dėmesio ekonomika

Radikalus teiginys ar asmeninis puolimas sklinda greičiau už kruopštų argumentą.

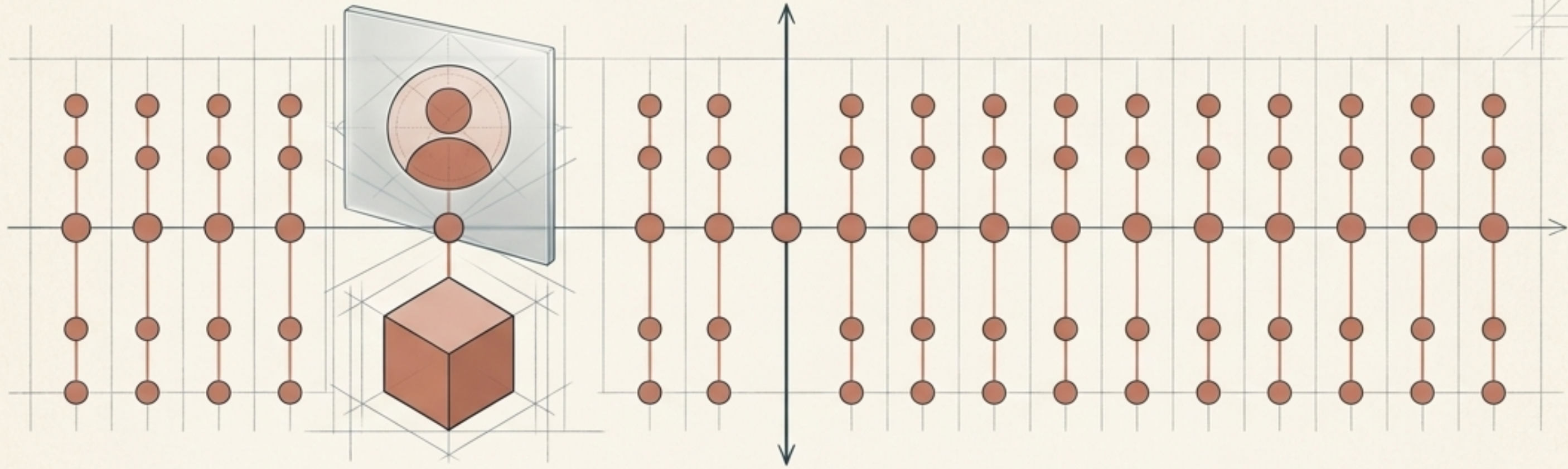
Struktūros trūkumas

Skaitmeninės platformos leidžia pasisakyti beveik kiekvienam, tačiau nėra bendro klausimo, argumentų tikrinimo ar aiškos pabaigos.

Kalbėjimo gausa savaimė nesukuria dialogo.

Pirmasis atnaujinimas: Debatai kaip civilizuoto nesutarimo mokykla.

Taisyklės

Nustato aiškų klausimą, kalbėjimo tvarką, laiko ribas ir pareigą reaguoti.

Argumentas $\neq$ Asmuo

Paskirta pozicija įrodo, kad nuomonė nėra asmens tapatybė, o argumentas gali būti tikrinamas nepriklausomai nuo jo gynėjo.

Intelektinis smalsumas

Skatinamas problemos išnarpliojimas ir atsakomybė už informacijos patikrinimą.

Debatai atkuria tai, ką viešoji erdvė praranda: ribas, atsakomybę ir pagarbų nesutarimą.

Debatai puikiai išsiaiškina, kuri iš dviejų pozicijų yra stipresnė.

Bet ar pozicijų kova apskritai yra tinkamiausias būdas rasti geriausią sprendimą?

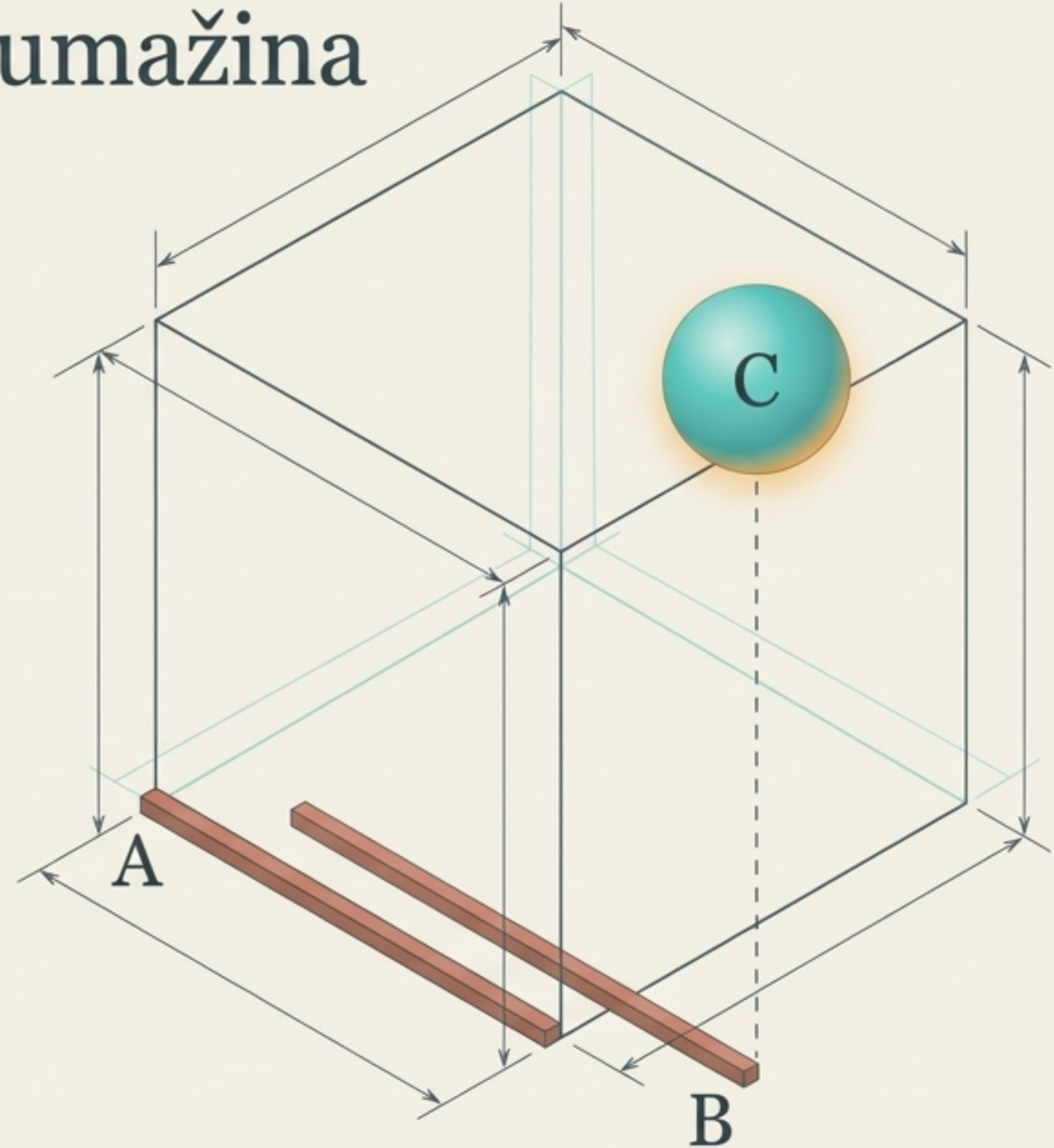
Kur baigiasi debatų argumentas ir prasideda posthierarchinė analizė.

Pirmoji riba: Dvi pusės sumažina sudėtingą problemą.

Klasikinis formatas reikalauja aiškos priešpriešos (už/prieš). Tačiau realios problemos (švietimas, migracija) retai turi tik dvi alternatyvas.

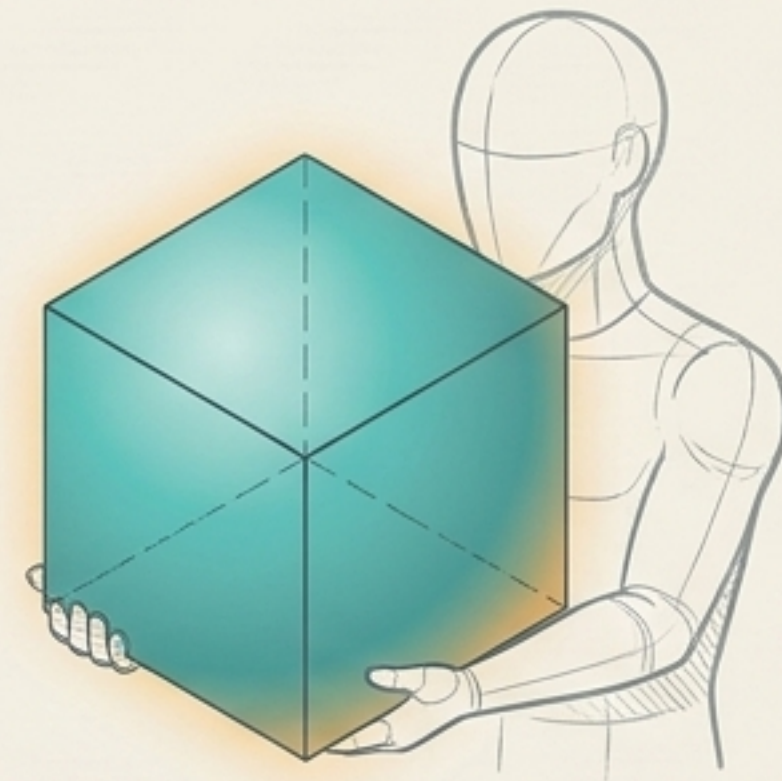
Geriausias sprendimas dažnai slypi už abiejų stovyklų ribų. Viena pusė gina A, kita B, bet sprendimas gali būti C, A ir B derinys, arba visiškai nauja formuluotė.

Antroji riba: Retoriškai stiprus argumentas dar nėra geras sprendimas.

Debatai privilegijuoja greitą mąstymą, sceninę laikyseną ir kalbos įtaigumą.

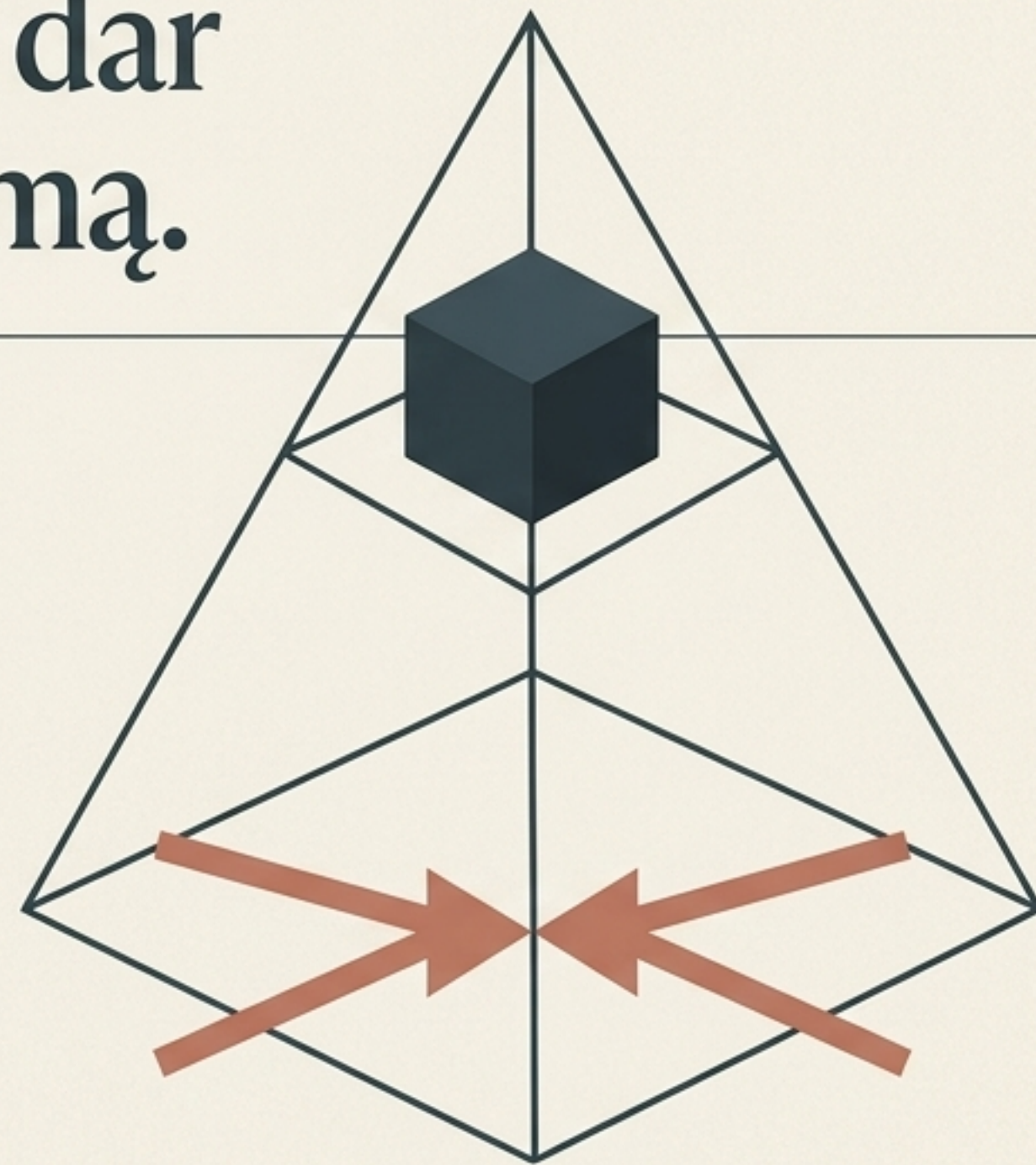

Tylesnis dalyvis su lėtai bręstančia, bet praktiškai vertingesne idėja dažnai pralaimi.

Posthierarchija vertina ne tai, kas geriau kalba, o patį pasiūlymą, atskirdama argumento patikrą nuo socialinio dominavimo.

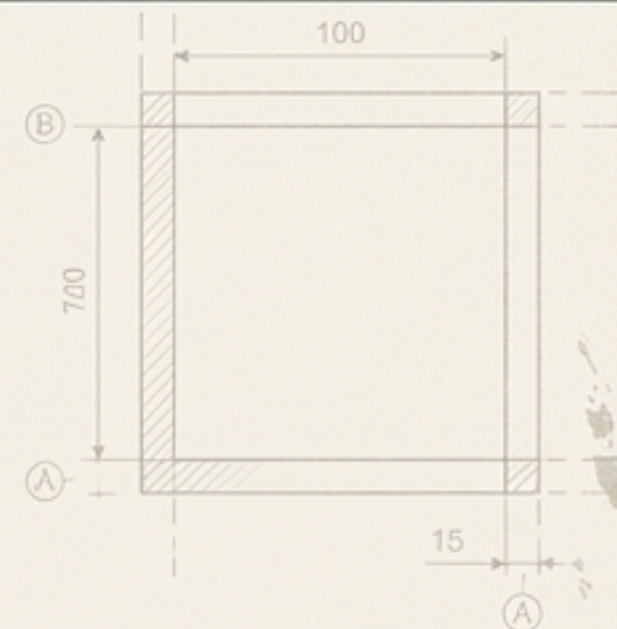
Trečioji riba: Teisė kalbėti dar nėra teisė priimti sprendimą.

Debatai suteikia balsą, tačiau sprendimo teisė lieka išoriniam vertintojui. Tai dialogiškesnė, bet vis dar hierarchinė struktūra.

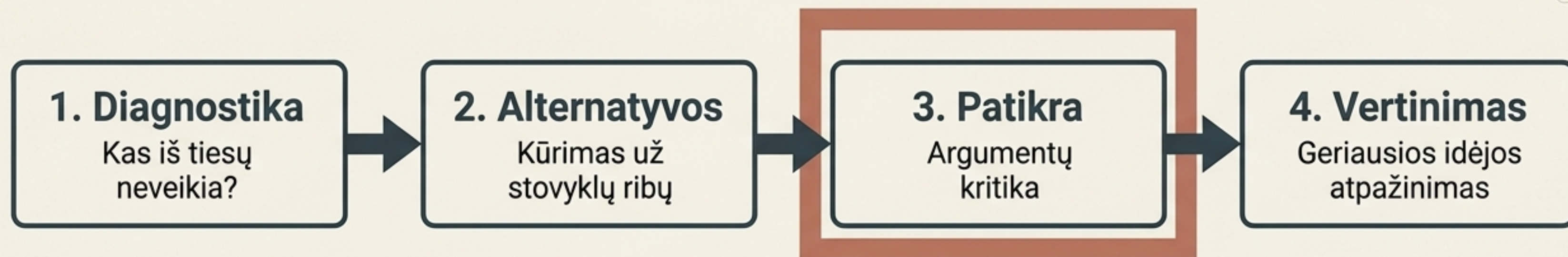

Posthierarchija prasideda tada, kai sprendimo paveikti žmonės gali ne tik išsakyti nuomonę, bet ir vertinti pasiūlymus bei realiai formuoti galutinę kryptį.

Debatai yra sprendybos instrumentas, bet ne visa sprendyba.

Debatų erdvė

(Sutapatinama su visu procesu, nulemta teisėjų ar retorikos)

Kolektyvinė sprendyba (KI)

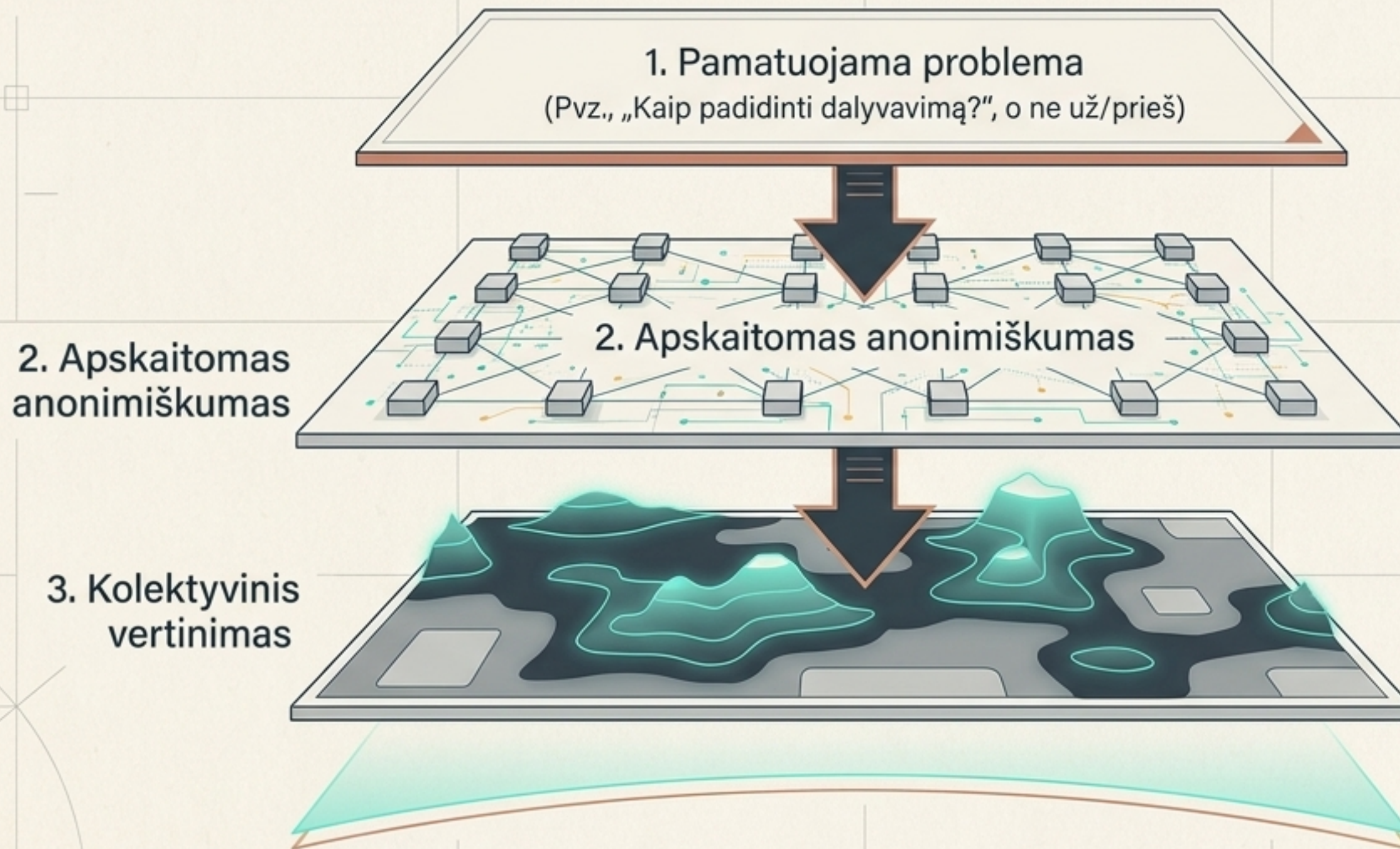
Debatai ypač vertingi trečiojoje stadijoje.
Problema kyla tuomet, kai šis įrankis tampa visos sprendybos pakaitalu.

Kas yra Kolektyvinis intelektas (KI)?

„Kolektyvinis intelektas atsiranda, kai daugybė žmonių, veikdami [apskaitomo anonimiškumo sąlygomis], siūlo sprendimus ir vertina kitų išvalgas, o sistema atpažįsta tai, ką kompetentinga grupė pripažįsta vertingiausia.“

Posthierarchija nepanaikina taisyklių, bet neleidžia statusui monopolizuoti klausimo, alternatyvų ar sprendimo.

Kolektyvinės sprendybės architektūra.

Paradigmų lūžis

Debatų klausimas:

„Kaip geriausiai apginti mūsų poziciją?“

Kolektyvinio intelekto klausimas:

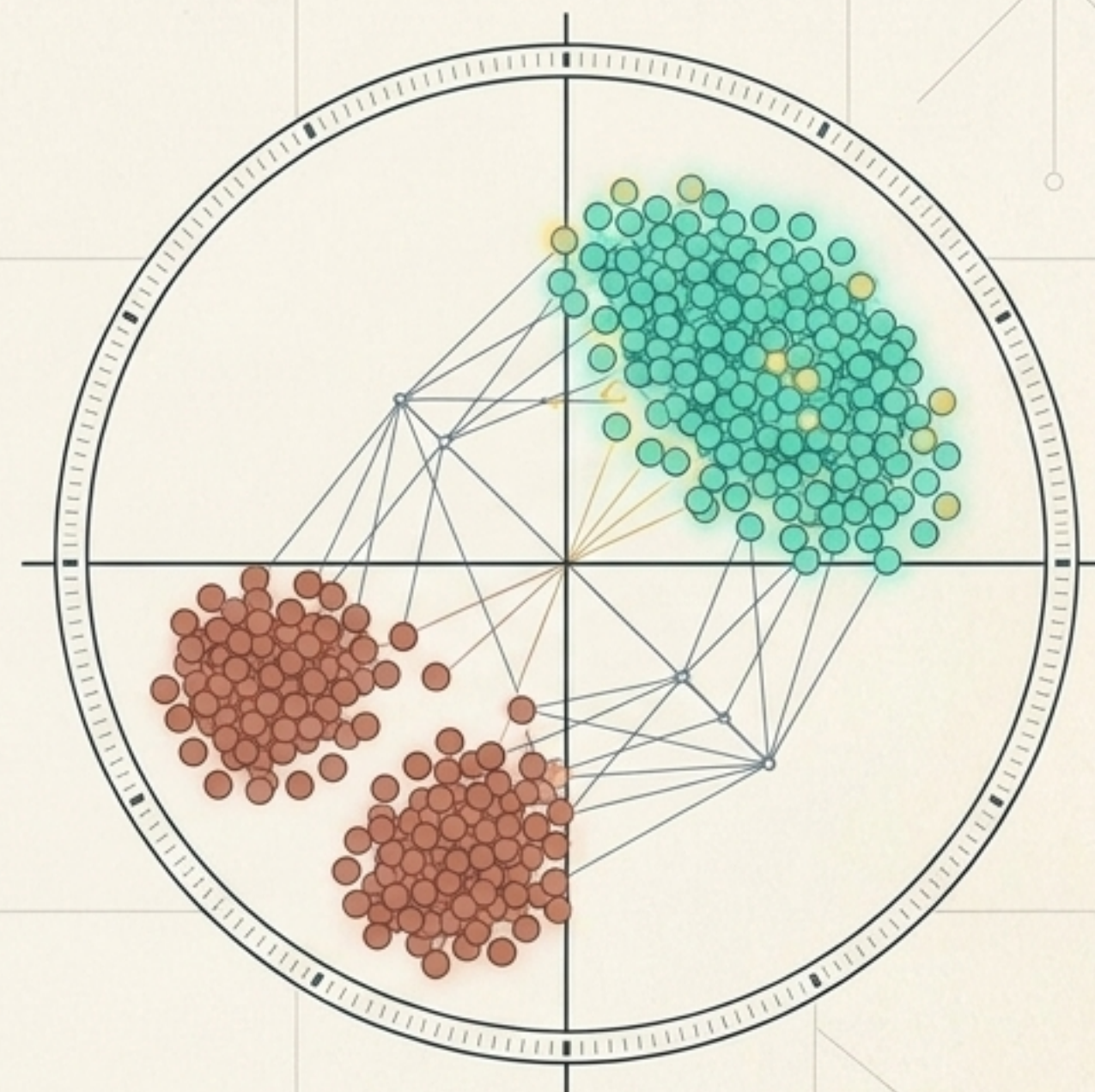
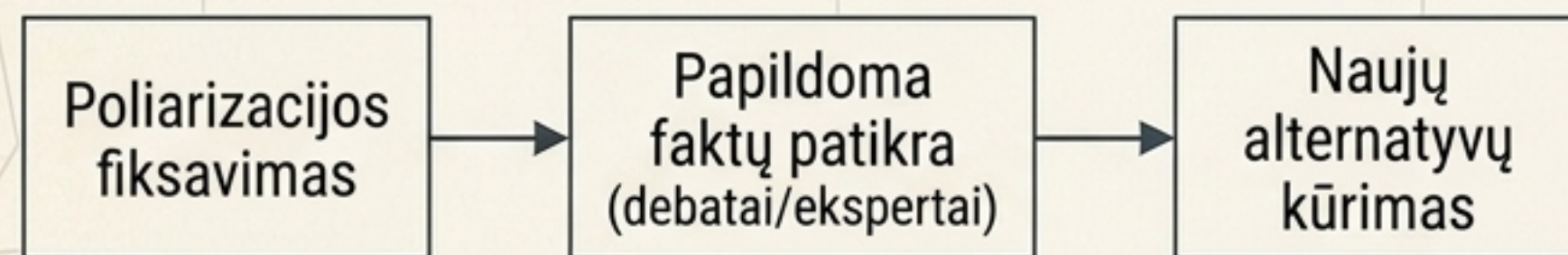
„Ką grupė atpažins kaip geriausią sprendimą – ir ko aš dar nematau?“

Komunikacijos formų evoliucija

	Buitinis ginčas	Struktūruoti debatai	Kolektyvinė sprendyba
Tikslas	Emocinė pergalė	Apginta pozicija	Bendras sprendimas
Dalyvių santykis	Asmeninis puolimas	Pagarbus oponavimas	Tarpusavio vertinimas
Alternatyvų skaičius	1 (Mano tiesa)	2 (Už / Prieš)	Neribotas (Kūrimas)
Kas priima sprendimą?	Laimi garsiausias	Teisėjas ar dauguma	Pati dalyvių sistema

Poliarizacija kaip sistemos duomenys, o ne kliūtis.

Posthierarchija nesiekia vienybės bet kokia kaina. Kolektyvinėje sprendyboje poliarizacija tampa informacija. Ji tiksliai parodo, kur skiriasi patirtys, vertybės ar faktų interpretacijos.

Dialogas išsaugomas ne panaikinant skirtumus, o paverčiant juos sistemos įvestimi.

Ką keisti praktikoje?

Mokyklose

Išsaugoti debatus, bet pridėti posthierarchinį etapą. Po „už“ ir „prieš“ raundo komandos nebeginia pozicijų, o gauna užduotį kartu sukurti trečią ar ketvirtą alternatyvą, integruojant stipriausius abiejų pusių argumentus.

Viešojoje erdvėje

Atskirti „pozicijų demonstravimo“ formatus nuo realaus problemų sprendimo proceso. Sudėtingoms problemoms reikia apskaitomo anonimiškumo aplinkos, faktų patikros ir pakartotinių vertinimo ciklų.

Diskursų architektūros žemėlapis.

POSTHIERARCHINĖ TAKOSKYRA

Viešas
nesutarimas

Struktūruoti
debatai

Dvi pozicijos, taisyklės, pagarba.
-> Rezultatas: Stipriau apgintos pozicijos.

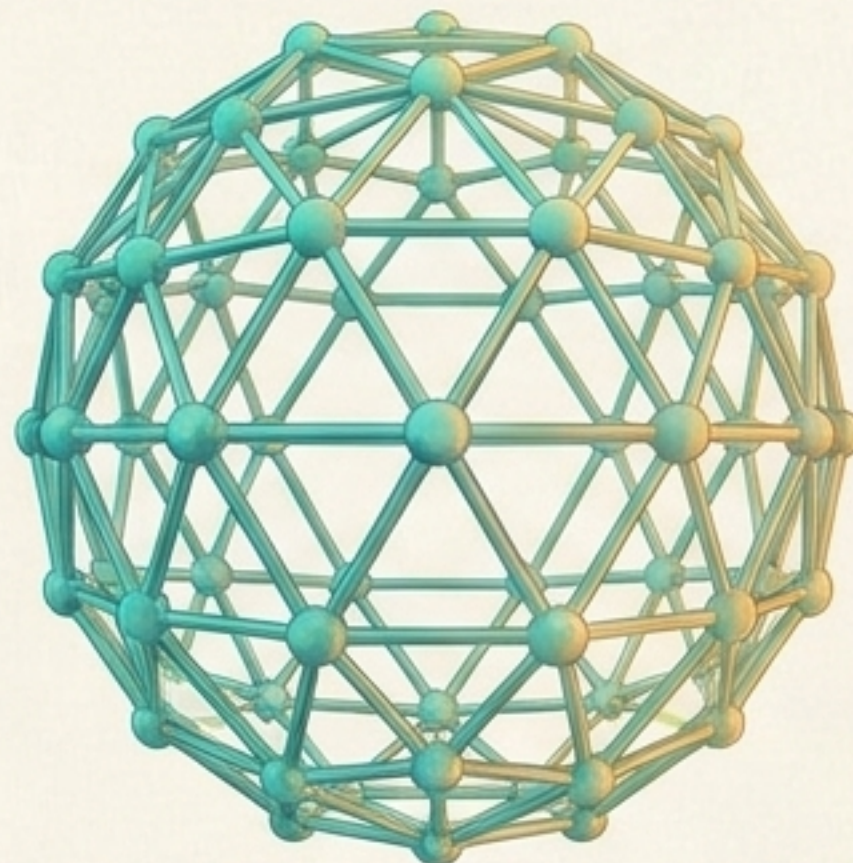
Kolektyvinis
Intelektas

Daugiau nei dvi alternatyvos,
anonimiškumas, tarpusavio vertinimas.
-> Rezultatas: Vieningumas, poliarizacija,
rezonansas.

**Sprendimas, kurio pradžioje
neturėjo nė viena pusė**

Nuo geresnio ginčo prie geresnio sprendimo.

**Dialogo ateitis priklauso ne vien nuo to,
ar išmoksime geriau debatuoti, bet ar išmoksime
po debatų negrįžti į savo stovyklas.**

Tik tada kitas žmogus tampa ne mandagiai toleruojamu oponentu, bet būtinu bendro intelekto dalyviu.